

Juryrapport Hans van Dijk Prijs voor de Kunstcritiek

Bij de concrete invulling van de criteria die een rol zouden spelen bij de toekenning van de Prijs voor de Kunstcritiek waren de juryleden het er snel over eens dat de ideale kandidaat een reflectieve houding moest hebben. Hij of zij moest niet slechts afzonderlijke werken beschouwen, maar ook de brede context analyseren, ruimere perspectieven schetsen en daar conclusies aan verbinden die van betekenis zijn voor de ontwikkeling van de discipline waar de criticus over schrijft. Het moest een criticus zijn die ook ten aanzien van de kritiek zelf positie inneemt. Architectuurcriticus Hans van Dijk bleek de kandidaat te zijn die op overtuigende wijze aan dit criterium beantwoordt en bovendien nog veel meer in huis heeft.

Hans van Dijk (1948) volgde tot eind jaren '70 een studie bouwkunde aan de Technische Universiteit Delft, waar hij tevens actief was als redacteur van *B-Nieuws*. Vanaf 1981 was hij jarenlang hoofdredacteur van *Wonen TABK*, het architectuurtijdschrift dat later als maandblad verder ging onder de naam *Archis*. In 1988 stond hij aan de wieg van het toonaangevende *Jaarboek Architectuur in Nederland*, waar hij ruim tien jaar lang als redacteur aan verbonden bleef. In deze periode was hij tevens enkele jaren stafmedewerker bij het Nederlands Architectuurinstituut. Vanaf 1999 schreef hij als freelance criticus voor o.a. *Domus*, *Architektur Aktuell* en *Architecture Today*.

Hoewel Hans van Dijk de laatste jaren nog maar zelden op de voorgrond trad, kwam de jury bij herlezing van zijn stukken tot de conclusie dat heel veel van zijn kritieken de tand des tijds glorieus hebben doorstaan. Sterker nog, de urgentie om hem de Prijs voor de Kunstcritiek toe te kennen, is met het verstrijken der jaren alleen maar toegenomen. Het is fascinerend hoe zijn teksten tien, twintig jaar later nog altijd actueel zijn en de inhoud overeind blijft. Op heldere toon weet Hans van Dijk theorie en praktijk van de architectuur, nadrukkelijk geplaatst in hun historische context, met elkaar te verbinden. Daarbij heeft hij aandacht voor zowel de rol van de architect, de principes van het ontwerp, als de materialisering van het gebouw. Een goed voorbeeld is de tekst 'Principes van metropolitane architectuur', in 1993 verschenen in *Archis* naar aanleiding van de oplevering van de Rotterdamse Kunsthal. In deze tekst geeft hij een scherpe analyse door het ontwerp te toetsen aan de architectonische principes van Rem Koolhaas en het te plaatsen binnen de context van zowel bureau OMA als in een breder historisch verband. Een ander belangrijk essay wijdde hij aan 'Het Nederlandse modernisme en haar legitimiteit' (*Jaarboek Architectuur*, 1991-1992). In dit verband muntte hij ook de term 'onderwijzersmodernisme', een begrip dat nog lang is blijven doorklinken in de discussie over de architectuur in de lage landen. Met teksten als deze vervult Van Dijk een belangrijke rol, zowel binnen de architectuur als een ontwerpende en reflecterende discipline, als voor de architectuurkritiek als onderdeel van een bredere culturele en maatschappelijke discussie.

De juryleden zijn getroffen door de uitgebalanceerde wijze waarop hij het conceptuele, het historische en het tactiele niveau bestrijkt en deze op intelligente manier met elkaar weet te verbinden. Kenmerkend is dat hij daarbij tussen de regels door de architect op zijn maatschappelijke rol wijst en op genuanceerde wijze duidelijk maakt dat architecten zich meer moeten uitspreken. Ook dat is nog altijd een actueel thema. Belangrijk is dat Van Dijk deze kritiek levert vanuit een grote liefde voor het vak en zich volledig bewust is van de dubbele context – de culturele én de bouwproductie -

waarbinnen architecten moeten opereren. Hij is door de jaren heen bovendien nooit cynisch of blasé geworden en is ook altijd vrij en onafhankelijk blijven denken.

Met zijn kritische observaties van de praktijk van ontwerpen en bouwen verwierf Van Dijk autoriteit, ook onder architecten; of ze het nu wel of niet met hem eens waren. Een dergelijke autoriteit is niet aan iedereen gegund. Tegenwoordig bestaat de criticus als autoriteit bijna niet meer – nu iedere burger gevraagd en ongevraagd een ‘mening’ ventileert. De prijs voor Hans van Dijk is ook een signaal naar de huidige architectuurkritiek. De jury signaleert bij de hedendaagse critici een gebrek aan historisch bewustzijn, terwijl (architectuur)tijdschriften die een podium bieden voor intellectuele kritiek zeldzaam geworden zijn. De teksten van Hans van Dijk tonen aan hoe belangrijk het is dat een criticus historische, theoretische en vakkennis bezit en van daaruit zowel een ontwerp als een gerealiseerd gebouw kan analyseren. Een bundeling van the ‘best of Hans van Dijk’ zou het belang van deze ingrediënten voor een waardevolle kritiek haarfijn kunnen illustreren.

Tegenwoordig geeft Van Dijk als universitair docent architectuurgeschiedenis aan de TU Delft, waar hij tevens promovendus is. Dat zijn pen aan scherpte niets verloren heeft, bewijst zijn onlangs op *Archined* verschenen recensie van het laatstverschenen *Jaarboek Architectuur*, waarin hij de redactie op genuanceerde wijze aanspoort tot een kritischer geluid. De jury hoopt van harte dat er na de toekenning van de oeuvreprijs aan Hans Van Dijk weer vaker teksten van zijn hand zullen verschijnen. Het zou een verrijking voor het vak zijn en een broodnodige impuls voor de kunstkritiek in het algemeen en de architectuurkritiek in het bijzonder.

December 2009

Commissie Prijs voor de Kunstkritiek Fonds BKVB:

Joost Pollmann

Arnold Reijndorp

Camiel van Winkel

Lex ter Braak, voorzitter